

נקבל קק"ל חזקה יותר

אפי שטנצלר, יושב ראש קק"ל

אני מבקש לפתוח את דבריי בשתי הנחות יסוד, ונדמה לי שהן מקובלות על הכול ואין עליהן מחלוקת. ההנחה הראשונה היא שלאמתו של דבר הקרן הקימת לישראל היא הגוף הציוני הירוק הגדול ביותר בישראל, ולקהל היושב כאן אני אפילו לא צריך להסביר את העובדה הזאת, הדברים מדברים בעד עצמם. אחרי יותר מ־240 מיליון עצים שהקרן הקימת נטעה מהצפון ועד הדרום; לאחר שהיא בנתה יותר מ־212 מאגרי מים מהצפון ועד הדרום – רק בשנים האחרונות יותר מ־30 מאגרי מים שמספקים קרוב ל־50% מתצרוכת המים לחקלאות בישראל; אחרי שהפכנו נחלים עזובים ולעתים לא נקיים לפארקים מושכי קהל; ולאחר השקעה של יותר ממיליארד שקל בנגב ובגליל בחמש השנים האחרונות – הדבר ברור לגמרי. אבל נניח לזה ונעבור להנחה השנייה שעליה אני מבסס את דבריי, ואנחנו מודעים לכך שיש מחלוקת בנושא הזה. אני אומר דבר פשוט: אם מצבה של הקק"ל אחרי מה שקוראים "רפורמה" יהיה טוב יותר מאשר לפניו, נקבל קרן קימת חזקה יותר; חזקה יותר זה אומר ישראל ירוקה יותר, חברתית יותר. וזה מה שעתיד לקרות.

אין לי ספק שאין אחד בקהל כאן שיבוא ויאמר שהביורוקרטיה במינהל מקרקעי ישראל היא דבר טוב. ביורוקרטיה בעיקרון זאת מילה נחמדה, אבל לא כפי שזה בא לידי ביטוי במינהל מקרקעי ישראל לאורך שנים. אין לי ספק שהגיע הזמן לכך שהביורוקרטיה תשתנה, ואני מזכיר לכולנו שאנחנו מדברים על שינוי רק במגזר האורבני. צריך לבטל את המנגנון הביורוקרטי הלא יעיל ולעתים הבזבזני, צריך לעשות שינוי בנושא המקרקעין העירוני. הרפורמה שמדובר עליה היום שונה מההסכם שאושר על ידי דירקטוריון קק"ל ב־2006, טרם כניסתה של ההנהלה הנוכחית. אז היו צריכים להחליף קרוב ל־140 אלף דונם אדמה שנבנו עליה בניינים, מסחר, שירותים ועוד, והיום אנחנו מדברים על כ־50 אלף דונם בנוי בלבד ועל קרקעות המוקצות רק לבנייני מגורים. על פי המצב שקדם לאותו הסכם, היו צריכים למסור את כל הקרקעות העירוניות, לא משנה מה ייעודן. לא הייתה שוב הבחנה בין דונם שמיועד לגן ציבורי לבין דונם שיקימו עליו מגדל מגורים נוצץ. היו צריכים לקבל דונם תמורת דונם בנגב ובגליל וסכום כספי נוסף, בערך 1.3 מיליארד שקל. אין לי ספק שלקרן הקימת זה הסכם רע מאוד. הסכום שהקק"ל הייתה אמורה

לקבל היה הימור, משום שאף אחד לא ידע מהו שווי המקרקעין אז, מה ייעודם ומה ערכם האמיתי. גם לא היה אפשר לדעת מה גובה המסים שישיתו על הקרן הקימת לישראל. לפי הערכה זהירה שלי, היה מדובר במסים בסדר גודל של מיליארדי שקלים.

מה אומר השינוי שהתקבל בדיוק לפני שנה, בחודש יוני? ראשית, בנושא הכספי הכול נגזר מהשווי האמיתי של הקרקעות, ששטחן מוגבל למשהו בסדר גודל של בין 40 ל-50 אלף דונם. המצב החדש יעניק לקק"ל בודאי הרבה יותר כסף, אבל מה שחשוב יותר זהו פיתוח הנגב והגליל. אינני רוצה להישמע בומבסט, אבל אין לי ספק שאם היום לקרן הקימת לישראל יש 2.25 מיליון דונם, על פי הסיכום שבין הקק"ל לבין ממשלת ישראל, תמיד ישארו בידי הקרן הקימת 2.25 מיליון דונם. אין ולא היה אף פעם סיכום טוב יותר בין הקרן הקימת לבין מדינת ישראל. יתרה מכך, על פי הסיכום בחקיקה הקרן הקימת לא תשלם מסים – לא היטלי השבחה ולא מסים אחרים. ויותר מכך – על פי הסיכום שנעשה בעבר, הקרן הקימת הייתה אמורה למסור כ-140 אלף דונם ולקבל במקומם כ-140 אלף דונם, אבל היכן? חצי מימת הכינרת, בערך שליש מרמת הגולן, שמורות טבע, חלק מהאדמות על יד בסיסי צבא. ועל פי הסיכום שנבנה במשך הרבה מאוד זמן, הקרן הקימת לישראל תקבל מקרקעין ליד יישובים קיימים בנגב ומעט גם בגליל, על מנת שנוכל להרחיב את ההתיישבות, על מנת שהקרן הקימת לישראל תמשיך ואפילו תתחדש כגוף ציוני חברתי ירוק אמיתי.

לפני כמאה שנה רכשה הקרן הקימת בכספו של העם היהודי אדמות במקומות שנחשבו נידחים כגון חדרה ועמק יזרעאל. היא הלוותה כסף לאנשי יפו כדי שיבנו את אחוזת בית ואת

רחוב רוטשילד. היא רכשה אדמות שעליהן קמו האוניברסיטה בהר הצופים והטכניון בחיפה. אלה לא היו פעולות שנעשו למטרות כלכליות, זו הייתה ציונות לשמה. בכסף שהקרן הקימת מקבלת כתוצאה מהעשייה הזאת בחכירת הקרקע אנחנו בונים למעשה את הנגב ואת הגליל. אנחנו יודעים שבמרכז תל אביב כבר עומד בית, שם מיצינו את

אם מצבה של הקק"ל אחרי מה שקוראים "רפורמה" יהיה טוב יותר מאשר לפני, נקבל קרן קימת חזקה יותר; חזקה יותר זה אומר ישראל ירוקה יותר, חברתית יותר. וזה מה שעתידי לקרות

יכולתנו. אבל אם נקבל קרקע בנגב – ודרומה לבאר שבע אין לקרן הקימת כמעט אפילו דונם אדמה, אף שאנחנו מייערים את הנגב – נוכל לפעול גם שם. אנחנו צריכים להמשיך הלאה אל הנגב ואל הגליל, אל המקומות שבהם זקוקים לנו. הקרן הקימת איננה סותרת נדל"ן, אנחנו לא ממהרים לעשות דיווידנדים מהקרקע, אנחנו ארגון ציוני שמסתכל אל האופק הציוני. האופק הציוני הוא בדיוק כמו שאמר דוד בן גוריון ועשה, בדיוק כמו שאמר לובה אליאב ועשה, בדיוק כמו שאמר ועושה אהרון ידלין.

בעשור השני של שנות ה-2000, נפעל בנגב ובגליל בצורה שונה, נמשיך כמו שאנחנו עושים בשנים האחרונות ונקים פרויקטים מחוללי מפנה על מנת לקרב את הנגב ואת הגליל אל המרכז. לרשותנו עומדים גם הידע והניסיון שצברנו ב-110 שנות חיים, זה אוצר שאיננו קיים

והתיאור

אצל שום גוף אחר בישראל. אנחנו יודעים להלהיב את העולם היהודי במשימות ציוניות, אנחנו יודעים להכשיר את הקרקע, כפי שאנחנו עושים בהקמת היישובים החדשים כמו חלוצית 1, חלוצית 4 ושלומית, ועוד מעט כרמית, כסיף, מרחבעם, גני טל והיישובים במזרח לכיש. שם אנחנו נמצאים ושם אנחנו גם משקיעים בעם היהודי ובהרחבת היישובים. אנחנו עושים את זה עם עובדי קרן קימת – עובדים שהציונות זורמת בעורקיהם. נבוא עם כל הכוח הזה אל הנגב ונשנה בו את המציאות, כפי שבךגוריון חלם לעשות. דרך אגב, בחרנו בקפידה רבה את המקרקעין שאנחנו רוצים – קרקעות שאין עליהן סכסוך, קרקעות שאין עליהן בדווים שטוענים שהקרקע שלהם, צה"ל, רשות שמורות הטבע או גופים אחרים.

אילו רק בכך היו מסתכמים הדברים, אפשר היה לומר דיינו. אבל הסיכום שלנו מעניק לקרן הקימת גם יתרונות נוספים. אני מתכוון לנציגות העתידית ברשות מקרקעי ישראל. בהרכב החדש של המועצה, לפני השינוי, יש היום לקק"ל בסך הכול שני נציגים מתוך תשעה. על פי הסיכום, יהיו לקרן הקימת שישה נציגים מתוך 14. נוסף על כך תעמוד הקק"ל בראשות ועדות. וההישג הנוסף הוא שבכל נושא מקרקעין של הקרן הקימת תמונה ועדה בת שישה אנשים, שלושה מכל צד, להבדיל מהוועדות בעבר שבהן היה צריך להיות רוב לממשלה.

אם זה איננו מספיק – ידוע שלאורך שנים התרגל מינהל מקרקעי ישראל לנהל את המקרקעין כאשר המועצה שומעת דיווחים ומקבלת החלטות. אבל על פי הסיכום החדש, לקרן הקימת יהיה משקיף קבוע בהנהלת רשות מקרקעי ישראל ובוועדות הארציות והמחוזיות, והכול ייעשה תוך שיתוף פעולה עם קק"ל ומתוך רצון טוב והבנה שקק"ל היא שותפה מלאה ברשות מקרקעי ישראל. אבל יש לנו גם חובות. ובהמשך לדרך שעשינו עד היום, אנחנו רוצים לנהוג בקרקעותינו כמנהג בעל הבית בקרקעותיו, ובעל הבית הוא העם היהודי. נצטרך למסד יותר את מערך הבקרה והשליטה על כל מה שנעשה בקרקעות שלנו. עשינו את זה כבר בשנים האחרונות, ואנחנו נמשיך ונעשה זאת הלאה. מי שירוויח מכך בסופו של דבר הוא לא רק הקרן הקימת לישראל אלא כל תושב ותושב בישראל, כל יהודי

בעולם שהאדמות הן למעשה רכוש.

אנחנו שומעים גם על ההתנגדויות, אבל תמיד צריך לבדוק מהם היתרונות ומהם החסרונות. אנחנו לא מפרטים את קרקעות הקרן הקימת ולא נפריט אותן. כדי שמישהו מחו"ל לא יוכל לרכוש קרקע צריך לתכנן מנגנון שלא מאפשר זאת. יחד עם זאת, לאלה שדואגים מפני השתלטות של טייקונים – אני שואל: האם עד היום הם לא

השתלטו על קרקעות? מה שכן, אנחנו רואים שלאזרח ממררים את החיים – תלך תבוא, תלך תבוא, תיק אחד, תיק שני, תלך מפה, תלך מפה; אבל מי שיודע להסתדר בצורת מאַכְעֶר כזה

**אין לי ספק שהגיע הזמן לכך
שהביורוקרטיה תשתנה. ואני מזכיר
לכולנו שאנחנו מדברים על שינוי רק
במגזר האורבני. צריך לבטל את
המנגנון הביורוקרטי הלא יעיל ולעתים
הבזבזני, צריך לעשות שינוי בנושא
המקרקעין העירוני**

או אחר – מסודר. הטייקונים גם הם מסודרים, והנוכחים פה יודעים על מה אנחנו מדברים. לכן בהקשר הזה אני רוצה לומר שלגבי הקרן הקימת לישראל – ואני מדבר רק על הקרן הקימת לישראל – מדובר בכ־40 אלף דונם. הקרן הקימת לישראל ממשיכה לרכוש קרקעות ולגאול אדמות בכל רחבי מדינת ישראל לאורך כל השנה – כל יום, כל חודש וכל שבוע. יתרה מכך, יש החלטה של דירקטוריון הקרן הקימת לישראל שלפיה בנושא רכישת קרקע אין הגבלה על הסכומים. אני

לא מתכוון לסכום, אלא לגודל השטחים. אני אומר את זה שוב כארגון ציוני יהודי הירוק, הגדול והחשוב ביותר – אנחנו נמשיך במגמה הזאת לאורך כל השנים. אנחנו מסתכלים עשרות שנים קדימה. גם קרקע באיזשהו מקום בגליל, שחושבים למה אנחנו זקוקים לה, מתברר כעבור כמה שנים שהיא נדרשת מאוד. כמו אבותינו שרכשו קרקע בעמק יזרעאל – היום יודעים עד כמה זה היה חשוב.

על פי הסיכום, הקרן הקימת לישראל תקבל מקרקעין ליד יישובים קיימים בנגב ומעט גם בגליל, על מנת שנוכל להרחיב את ההתיישבות, על מנת שהקרן הקימת לישראל תמשיך ואפילו תתחדש כגוף ציוני חברתי ירוק אמיתי

צר לי על התופעה של מעט מאוד יהודים שמוכרים קרקעות לערבים, ואני מדבר על יהודים שמוכרים קרקעות פרטיות – לא קרקעות מינהל ובוודאי לא אדמות קק"ל – אבל אני מניח שגם המעטים הללו מנסים להעלות את שווי הקרקעות, והקרן הקימת ממשיכה לרכוש קרקעות גם ממי שאיננו יהודי וגם ממי שהוא יהודי. אבל הרכישה היא על פי מנגנון, על פי שמאות, ונמשיך לעשות זאת גם בעתיד. ואמרתי כבר שהשטח שאותו אנחנו מעבירים הוא בשטחים האורבניים, במרכזי הערים, ותמורת זאת אנחנו מקבלים את המקרקעין בנגב ובגליל, כולל לחברת הימנותא. יחד עם זאת יש התחייבות של המדינה לכבד ולשמור על עקרונות הקרן הקימת לישראל כפי שנקבעו על ידי האבות המייסדים, שהארץ לא תימכר לצמיתות. אין לי ספק שההסכם החדש יאשש ויעגן את מעמדה המיוחד של אדמת הקרן הקימת לקק"ל. הארגון יהיה יותר ירוק, יותר חברתי, יותר ציוני.

לחברי ההתיישבות מהכפר, מהקיבוץ ומהמושב אני רוצה לומר שצריך לפתור את בעיית הנחלות במושבים, וצריך לפתור את בעיית הקיבוצים. זאת משום שהגיע הזמן – אחרי יותר מ־60 שנות מדינה ואנשים שנמצאים בשטחים הללו, חלקם עוד הרבה לפני קום המדינה – וצריך לפתור את הבעיה בצורה כזו שתהיה מקובלת על כולם, ככל שניתן. אני רוצה לציין שוועדת המשנה בראשותי החלה אתמול לדון בכך, ואין לי כוונה שזה יימשך הרבה זמן. אני מקווה שנוכל יחד לפתור את הבעיה.

אסיים בדבריו של בנימין זאב הרצל בקונגרס הציוני החמישי, שבו נוסדה הקרן הקימת לישראל: "העם יהיה לא רק המייסד אלא גם בעליה של הקרקע. עלינו לדאוג גם להבא כי יהיה הרכוש הזה נשמר באמונה הגדולה ביותר, וכי יתנהגו בו בצמצום ובפחד יותר מאשר בעוז". הדברים האלה יהיו תמיד לנגד עינינו.

התחייבות